

A close-up, front-facing portrait of a wolf. The wolf has thick, grey and brown fur, a black nose, and intense, golden-brown eyes. It is looking directly at the camera with a calm but alert expression. The background is a plain, light grey.

ELLI H. RADINGEROVÁ

MOUDROST VLKŮ

Jak myslí, jak vnímají a pečují o sebe

MLADÁ FRONTA

Moudrost vlků

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na

www.mf.cz

www.e-reading.cz

www.palmknihy.cz

MLADÁ FRONTA

Elli H. Radingerová

Moudrost vlků – e-kniha

Copyright © Mladá fronta, a. s., 2018

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ELLI H. RADINGEROVÁ

MOUDROST VLKŮ

Jak myslí, jak vnímají a pečují o sebe

MLADÁ FRONTA

Original title: Die Weisheit der Wölfe: Wie sie denken, planen,
füreinander sorgen. Erstaunliches über das Tier,
das dem Menschen am ähnlichsten ist by Elli H. Radinger
© 2017 Ludwig Buchverlag a division of Verlagsgruppe Random
House GmbH, München, Germany.

Cover photo © mauritius-image, Koppfoto/Gunther Kopp
Photography © Koppfoto/Gunther Kopp, mauritius-image,
Tanja Askani, Elli H. Radinger

Translation © Tomáš Dimter, 2018

ISBN 978-80-204-4807-1 (tištěná kniha)
ISBN 978-80-204-4927-6 (ePDF)
ISBN 978-80-204-4926-9 (ePUB)
ISBN 978-80-204-4928-3 (Mobi)

Pro Andreu alias „Fracka“

OBSAH

Úvod	9
Jak jsem políbila vlka a propadla mu	
Význam rodiny	19
Proč je důležité starat se o ty, kdo jsou nám svěřeni	
Vést podle vlčího principu	43
Nemusíš být vždycky šéf	
Síla žen	57
Co spojuje ženy a vlky	
Moudrost stáří	69
Proč se neobejdeme bez seniorů	
Umění komunikace	77
Jak může společná písnička vytvořit důvěru	
Touha po domově	87
Proč potřebujeme místo, kam patříme	
Až jednou odejdu	99
O odcházení a přicházení	
Úplně nejlepší přátelé	113
Jak navzdory rozdílům vytvořit dokonalý tým	
Úspěch se dá naplánovat - vlčí metodou	127
Proč je důležité mít plán	
O správném okamžiku	145
Proč nás čekání často dostane dál	

Hra života	155
Proč bychom si nikdy neměli přestat hrát	
Když se dobrým vlkům přihodí něco zlého	163
Překonat obavy ze ztráty a přečkat těžké časy	
Na chvíli zachránit svět	179
Tajemství nedotčeného ekosystému	
Vlčí medicína	189
Jak nás může vyléčit magie vlků	
O lidech a vlcích	207
Složitý vztah mezi láskou a nenávistí	
Vítej, vlku	223
Život s vlky v Německu	
Doslov	241
W.W.W.D.	
Příloha:	
Tipy na cesty za vlky v Yellowstonu a Německu	245
Poděkování	259
Bibliografie	261
Zdroje fotografií	266

ÚVOD

Jak jsem políbila vlka a propadla mu

*„Stáváš se navždy zodpovědným za to,
cos k sobě připoutal.“*

ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY

Všechno je někdy poprvé. Můj zvláštní vztah k vlkům poznamenalo „poprvé“ hned třikrát: první vlčí polibek, první divoký vlk a první německý vlk.

První vlčí polibek jsem dostala od Imba, šestiletého vlka lesního v jedné americké vlčí rezervaci. Nechala jsem za sebou předchozí život právničky na volné noze. Trestné činy, spory o nájemné a rozvody mě frustrovaly stále víc. Místo abych se plna elánu oddala boji za spravedlnost, každým stáním u soudu jsem se protrápila. Chyběl mi odstup a tvrdost, abych mohla být dobrá obhájkyň. Takhle jsem nemohla ani nehodlala strávit zbytek života. Konečně jsem si chtěla splnit životní sen a spojit lásku k psaní s uhranutím vlky.

Bez studia biologie, zato však s velkou porcí vášně a optimismu jsem se ucházela o stáž zaměřenou na zkoumání chování vlků ve výzkumném středisku *Wolf Park* v americkém státě Indiana. Při předběžném pohovoru mi vedoucí výzkumu profesor dr. Erich

Klinghammer vysvětlil, že o tom, zda bude praktikant přijat, rozhoduje pouze vůdčí vlk hlavní smečky.

Ale jak se dělá pohovor u vlka? Naštěstí jsem nemusela tancovat, zpívat ani předvádět jiné umělecké kousky, ale přísahám, že bych nebyla nervóznější, ani kdybych měla vystoupit v pořadu *Německo hledá Superstar*, přestože právě nervozita prý není ta správná emoce při setkání s vlkem ve výběhu, tvrdil Klinghammer: „Musíš zůstat ledově klidná! On tvoje rozrušení cítí.“

Ale zůstaňte ledově klidní, když stojíte proti padesátikilové chlupaté hoře svalů, která vás upřeně pozoruje žlutýma očima. V té chvíli jsem musela myslet na svého německého ovčáka, přítele a důvěrníka z dětství. Tak dobrá. V podstatě byl Imbo taky jen takový velký pes – hodně velký pes. Na setkání mě připravil jeden bezpečnostní pokyn a provozovatel výběhu to právně pojistil. Podepsala jsem děsivě znějící prohlášení, jímž jsem zbavovala středisko odpovědnosti: *Jsem si vědoma, že zde existuje riziko zranění a že zranění mohou být i velmi vážná.*

S tímto varováním jsem společně se dvěma ošetřovateli vstoupila do vlčího výběhu, snažila se pevně stát a zhluboka dýchat. Pak se můj svět smrškl na vlka, který ke mně plavně a elegantně klusal. Stříbřité pruhy jeho kožichu se leskly v odpoledním slunci. Černý čenich nasával můj pach, uši pozorně směřovaly dopředu. Koutkem oka jsem zahlédla ostatní členy Imbovy smečky, kteří čekali u plotu. Očividně byli napjatí, jestli v testu obstojím a šéf mě akceptuje. I já byla napjatá, protože

jedině když uspěju, budu moci nastoupit na stáž. Teď tedy šlo o to, přečkat následující sekundy.

Film v mé hlavě se zpomalil. Silné zadní nohy vlka se mírně pokrčily, zvíře se chystalo ke skoku. Když ke mně doskočil a já se zpevnila, nebylo už cesty zpět. Jako talíř velké tlapy mi přistály na ramenou, impozantní tesáky byly vzdálené jen několik centimetrů od mého obličeje. Svět se zastavil. A pak mě několikrát olízl drsným jazykem. Tímhle „polibkem“ jsem ochutnala „drogu“ jménem vlk.

Poté co mě akceptoval Imbo, začala moje stáž u vlků ve *Wolf Parku*. Učila jsem se všechno o chovu a chování vlků ve výběhu, krmila vlčata z lahve a užívala si v následujících měsících četná vlhká vyznání lásky od Imba i zbytku smečky.

Když jsem se o půl roku později přestěhovala do divočiny v Minnesotě, byla jsem dokonale poučená a věřila, že o vlcích vím všechno. Pak jsem potkala svého prvního divokého vlka.

Srub, kde jsem žila, stál mimo civilizaci – u jezera uprostřed vlčí a medvědí oblasti. Novoročního rána jsem si při třiceti stupních pod nulou nazula sněžnice, abych vyrazila pátrat po vlčích stopách. Dosud jsem své šedé sousedy nespatřila, jen jejich vytí mi dávalo vědět, že tam jsou. Ale předešlou noc, když jsem za doprovodu sborového vlčího vytí stála venku před srubem a obdivovala polární záři, mou pozornost sledující nebeské představení upoutal pohyb na jezeře. Čtyři vlci pádili

přes zamrzlou plochu a něco před sebou štváli, pak zmizeli za horizontem.

Následujícího rána jsem vyrazila hodně brzy, abych je našla. Opatrně jsem sledovala jejich stopy do lesa. Vedly do houští, cestou necestou, křovisky, podél skal a balvanů a po zasněžených pláních. Postupovala jsem kupředu jen velmi pomalu. Občas jsem narazila na kruhovou prohlubeň, zřejmě místo, kde odpočíval jelen. Vydatné žluté značky ve sněhu ukazovaly, že si toho místa všimli i vlci. Po hodině hledání jsem našla čerstvé stopy krve a o chvíli později objevila mrtvého jelence virginského. Poklekla jsem a dotkla se ho. Ještě byl teplý. Břicho měl rozsápané a chyběl mu zadní běh. Žaludek ležel opodál, srdce a játra byly pryč. Tržné rány na hrdle a běžích naznačovaly, že zvíře dlouho netrpělo.

Vlky nebylo široko daleko vidět, ale najednou jsem měla pocit, že mě někdo pozoruje. Pořád jsem klečela na sněhu. To není dobrá pozice, když za tebou stojí hladový vlk. Pomaličku jsem se zvedla a otočila se. A tam stál on, jen několik metrů ode mě. Šedý vlk. Zježená šíje, jako by proběhl elektrickým polem, uši nastražené a s hlavou mírně nakloněnou mě pozoroval. Chřípí mu vibrovalo, když se pokoušel zachytit můj pach, ale vítr přicházel z jiného směru. Bylo to na něm vidět: Tohle mladé zvíře vůbec netušilo, kdo nebo co jsem zač. Zadržela jsem dech. Samozřejmě vím, že divocí vlci na lidi neútočí. Ale ví to i tenhle vlk? Měl hlad a mezi ním a jeho tvrdě vybojovaným žrádlem jsem stála jenom já.

„Nazdar vlku!“ Byla jsem to já, kdo tak skřehotal?

Zvíře sebou trhlo a uskočilo o krok zpět. Ve stejný okamžik vlk stáhl do té doby zvednutý ohon mezi nohy těsně pod břicho. Jeho zvědavost se proměnila v strach. Na zadních bězích udělal půlobrat a vyrazil do lesa. Ještě dlouho jsem upřeně hleděla na stromy, za kterými se ztratil.

V následujících měsících jsem od biologů *International Wolf Center*, Střediska pro výzkum vlků, v Ely na severu Minnesoty a od vlků před domovními dveřmi získávala vědomosti o životě a chování divoce žijících vlků, stejně jako o výzkumu, telemetrii a monitoringu.

Když se v roce 1995 v americkém národním parku Yellowstone usadili vlci lesní, začal další „vlčí“ úsek mého života: Pracovala jsem jako dobrovolnice na vlčím projektu v Yellowstonu a vypomáhala biologům při terénním výzkumu. Kvůli tomu jsem se zdržovala převážně v Lamarském údolí, širokém údolí na severu národního parku v nadmořské výšce 2500 metrů, pozorovala tam žijící vlčí rodiny a hlásila svá pozorování biologům.

Od té doby už uběhlo víc než dvacet let a vlky jsem během těch let spatřila více než desettisíckrát. Někdy nás dělilo doslova jen pár metrů. Nikdy jsem neměla pocit, že mě ohrožují, nikdy jsem neměla strach. Pro mne to bylo obrovské privilegium, že mohu tato zvířata vídat téměř denně. Abych to mohla zažívat, létala jsem několikrát ročně 10 000 kilometrů přes Atlantik, jelikož

v Německu oficiálně žádní vlci nežili. Když byl v roce 2000 potvrzen výskyt těchto plachých zvířat i v Německu, nedělala jsem si žádné naděje, že nějaké uvidím.

A trvalo to ještě dalších deset let, než jsem v Německu spatřila vlka ve volné přírodě.

Vracela jsem se z nějakého čtení a jela ranním vlakem ICE z Lipska do Frankfurtu. Obsluha jídelního vozu mi postavila na stůl kapučíno. Právě když jsem chtěla sáhnout po novinách, vyhlédla jsem z okna a zaregistrovala cosi hnědého na poli. Když člověk stráví dlouhou dobu se zvířaty v přírodě, vyvine si schopnost připomínající vizuální vzorec kořisti nebo krajiny, jaký mají v hlavě vlci. Bezděčně přijímám scénu, kterou vidím, a cítím, že něco není v pořádku, ještě dřív, než to mohu konkretizovat. A pak jako zásah bleskem se dostavil onen pocit. Co to bylo? Na lišku to mělo moc dlouhé nohy. Dlouhý ocas, takže žádná srnka. Zastavte ten vlak, pomyslela jsem si. Ale vlak se řítit pořád dál. Lepila jsem se k oknu, nahýbala se přes stolek a při tom svrhla kapučíno na noviny. Jo, byl to vlk! Stál klidně a něco upřeně sledoval na okraji lesa. Pak se ten obraz rychlostí vlaku zase rozplynul.

To bylo poprvé a zatím naposledy, co jsem měla štěstí a v Německu zahlédla divokého vlka.

Pozorovat vlky v divočině je nikdy nekončící příběh. Je úchvatné, když přihlížíte páření, o několik měsíců později vidíte výsledek, jak se na maličkých nožkách dere z nory, sledujete souboj mládat o nejlepší místo

na mámině „mléčném baru“, radujete se z prvních nesmělých loveckých úspěchů (hurá – myš!), soucítíte s nimi, když se zraní, oplakáváte jejich smrt, smějete se jejich žertům a hrám, pozorujete jejich flirtování, než se koloběh uzavře, a pak všechno začne zase od začátku.

Přiznávám, jsem „vlkoholička“ závislá na vlcích a mám abstinenční příznaky, když u nich nejsem. V oblasti, kde žijí vlci, ustavičně vyhledávám svou „drogu“, které se nikdy nemohu nabažit. Mnoha lidem stačí, když spatří vlka jednou nebo dvakrát za život. Mně ne, chci od nich víc. A tak čekám, až se zase objeví – a je jedno, jestli je zrovna čtyřicet pod nulou, praží slunce nebo útočí komáři. Navléknu si pár ponožek navíc, do rukavic zastrčím vyhřívací polštářky nebo se namažu opalovacím krémem a repelentem. A pak hodiny stojím a trpělivě vyčkávám, snáším jakékoli počasí. Dělán to, protože vím, že vlci dělají věci, které nechci propásnout. A když zrovna nedělají nic, chci vědět, co se možná bude dít za chvíli.

Když tu žádní vlci nejsou, pak čekám, až přijdou. A když se nakonec objeví, cítím, že se děje něco zvláštního. Jsou to intenzivní okamžiky, kdy se zdá, že svět je plný života a velmi trvalý.

Mám velké štěstí, že mi vlci dovolují, abych se účastnila jejich života – lovu, páření nebo výchovy mláďat. Přitom jsem zjistila, že vlci se nám lidem svým chováním velmi podobají: Jsou to starostliví členové rodiny, autoritářská, ale spravedlivá vůdčí zvířata, soucitní pomocníci, ztřeštění pubertáci nebo blbnoucí vtipálci.

Při svých pozorováních jsem se navíc přesvědčila o tom, že vlk je náramný učitel, od kterého se můžeme lecčemu v životě přiučit.

Vlčí smečka se stala mou součástí. Zkoumání jejich komplexního sociálního chování mě proměnilo. Pojmy jako morálka, odpovědnost a láska pro mě získaly nový smysl. Vlci jsou moji učitelé a pramen mé inspirace. Den co den mě znovu učí, jak vidět svět jinýma očima – jejich očima.

VÝZNAM RODINY

Proč je důležité starat se o ty,
kdo jsou nám svěřeni

*„Naše nejlepší vlastnosti vkládáme do lásky k rodině,
neboť ta je mírou naší stability a určuje naši loajalitu.“*

HANIEL LONG

Vlci leželi ve sněhu stočeni do klubíčka. Podobali se kruhu z šedých kamenů, občas bylo vidět, jak sebou trhlo ucho nebo tlapa. Štíhlá vlčice se protáhla a lehla si na bok. Temně šedým kožichem podbřišku se jí táhl stříbrný pás. Ostatní měli tmavý kožich s narezlými skvrnami na hrudi. Vlčí rodiče odpočívali o několik metrů dál, zády přitisknutí k sobě, kolem nich polehávali dvouletí a jednoletí vlčci, vyčerpaní pobíháním a kočkováním se sourozenci.

Nejprve se vzbudila vlčata. Strkala do sebe a skákala po těch, kteří ještě spali. Na několik minut se smečka podobala partě rozpustilých pubertáků. Pak se otřepali a rozhlédli se. Jeden roček vyrazil jako první a skočil přes dřímající dospělé, ostatní jej následovali. Nejmladší uklouzl a narazil do svého otce, který vyskočil a zavrčel na něho. Junior se okamžitě převalil na záda a zakňoural, načež mu otec olízl mordu. Teď se rozdivočelá

banda vracela. Skočila na vůdčího vlka, válela se s ním ve sněhu a pelášila pryč. To vzbudilo ostatní dospělé členy rodiny.

Mladí vlci utíkali k vůdčím vlkům a zahrnuli je polibky, lízáním a drobnými láskyplnými kousanci. Skákali po nich a cloumali jimi, vytvořili obrovský chumel, kdy bylo těžké říci, kdo je kdo. Láskyplně oždibovali tlamy sourozenců, dotýkali se a třeli o sebe, plížili se pod pařezy, přeskakovali skalky a nořili se do křovisek, která jim zahrazovala cestu. Všude zářivé oči a vrtící se ohony. Ti nedočkaví skočili přímo do chumlu, prostě jen tak, aby byli u toho. Výraz čiré radosti ze života.

Jeden z vlčků vyšplhal na kopeček, následován mladšími bratry. Podívali se na sebe a pak společně skočili po hlavě přes okraj a jako na saních sjeli po zasněženém kopci dolů. Přitom se točili kolem své osy a za nimi se táhl oblak prachového sněhu. Když se dostali až dolů, vypadali jako sněžní vlci.

Nakonec začal jeden člen smečky výt. Další se přidali. Pak se zvedli skoro všichni a vyli v nejrůznějších tóninách. Mnozí zpívali, jiní vzrušeně vřeštěli, dva vleže zvedli hlavu a přidali se. Vytí se stupňovalo jako nějaké crescendo do výše a vybuchlo v ohromujícím finále.

První vlci se rozběhli. Několik mladých vlků si ještě hrálo na honěnou. Ale pak se dala celá rodina do pohybu a jeden za druhým pochodovali přes horský hřbet.

Jen pár scén v přírodě zahřeje člověka u srdce jako pozorování vlčí rodiny.¹ Na rozdíl od kňučících, tesáky cenících stvůr, které nám ukazují ve filmech, je život divokých vlků plný harmonie, stejně jako hravého a laskavého chování všech členů vůči sobě navzájem. Mláďata jsou milovaným a ochraňovaným pokladem smečky a podle toho se s nimi jedná. Nejen rodiče, ale i celá rodina, včetně strýců, tet a starších sourozenců, o ně pečuje způsobem, který bychom mohli popsat jedinečně jako altruismus, tedy nezištně. Staří a zranění členové rodiny dostávají potravu a nikdy nejsou ponecháni na holičkách. Každý člen smečky ví, kde je jeho místo a kdo rozhoduje. Všichni se navzájem ujišťují o své přízni a úctě ustavičnou interakcí a rituály. Silná rodinná pouta jsou v divočině důležitou ochranou, která přispívá k přežití.

Na sociální systém vlčích smeček se zaměřují nejen četné studie biologů, ale také psychologů, kteří se domnívají, že člověk by se o sobě mohl dozvědět mnohé už jenom tím, kdyby pozoroval vlky. Abychom porozuměli lépe jejich sociálnímu chování, rozdělili etologové vlky do dvou základních a odlišných charakterových typů:

¹ Vlčí smečku tvoří většinou rodičovský pár a jeho potomci (děti první a dalších generací), případně strýcové a tety. V biologickém smyslu se tedy jedná o rodinu. Občas se může vyskytnout případ, že jsou do smečky přijati i cizí vlci.

V moderním výzkumu volně žijících vlků se používají pojmy „smečka“ a „vlčí rodina“ identicky. Smečka je vlčí rodina a opačně.

Typ A je odvážný, rázný a extrovertní. Chce hlavou prorazit zeď a situace, které jsou pro něho nové a nemůže je kontrolovat svým chováním, ho brzy příliš zatěžují. Po neúspěchu potřebuje dlouhé přestávky. Takové vlčí (lidské) osobnosti bývají obvykle veselé, ale také náročné – tedy aspoň tehdy, mohou-li všechno řídit podle svého. Pokud nemohou, stávají se zmatenými a volají o pomoc.

Typ B je pravý opak. Jeho základním životním postojem je vznešená zdrženlivost. Tyto introvertní charaktery nejprve vyčkávají, co se stane, ale snáze se tomu následně přizpůsobí.

Vlčí rodina tvoří principiálně souhrn těchto osobnostních typů. Obě vůdčí zvířata, rodiče, tvoří téměř vždy kombinaci typů A a B, jež se vzájemně doplňují. To však neznamená, že typ A je vždy vlk a typ B vždycky vlčice.

I u lidí najdeme tyto rozdílné charakterové typy. Už jste si položili otázku, k jakému z nich patříte? Pokud jste extrovertní typ A, musíte se naučit v určitých situacích ovládat a nejednat příliš impulzivně. Jako zdrženlivý, ostýchavý typ B máte někdy problém, že jednáte příliš pomalu a doplácíte na to. Věrně podle hesla: „Kdo pozdě chodí, sám sobě škodí.“

Pochopitelně je mezi oběma osobnostními typy také celá řada variant a kombinací. Já sama se řadím k mírnější formě typu B s lehkými prvky typu A.

Mně osobně tento poznatek často pomohl i v lidských vztazích, kde jsem si řekla: „Je to prostě typ A (nebo B)

a nemůže jinak.“ Kritici dělení na charakterové typy A nebo B se domnívají, že základní charakter se mohou čas od času měnit. Jenže z vlastní zkušenosti vím, že naše nejvlastnější osobnostní charakteristika přes veškerou snahu o pravý opak nakonec pokaždé vyjde najevo, a proto nejsme dlouhodobě schopni vystoupit z vlastní kůže.

Stejně jako individuální vlci mají také vlčí rodiny cosi na způsob skupinové osobnosti. A tak je pro některé smečky typický sobecký vládce nebo mrzutí jedinci. Jednotlivé charaktery, které žijí pospolu, proto tvoří smečku principiálně přátelštější, podobně jako druidští vlci², a jiné zase vážnější a obávanější, jako třeba Molliini vlci.

Naproti tomu mezi lamarskými vlky v Yellowstonu ve valné většině najdeme oba typy osobností. To se projevuje zejména tehdy, když přecházejí silnici, na níž stojí auta a turisté. Vlci typu A tak činí samostatně, sebevědomě, nezdráhají se a jdou přímo přes cestu, aniž se jakkoli starají o lidi. Zato vlci typu B jsou ochotni přeběhnout přes cestu pouze v nejvyšší nouzi.

² Vlčí smečky v Yellowstonském národním parku jsou obvykle pojmenované podle oblastí, kde se nachází jejich hlavní loviště. Druidští vlci žijí u paty hory Druid Peak. Výjimkou je Leopoldova smečka, která byla pojmenována podle ochránce přírody Aldo Leopoldovi, a Molliina smečka. Molliini vlci byli pojmenováni kvůli síle a vytrvalosti podle hlavní zastánkyně návratu vlků Mollie Beattiové, jež nedlouho poté, co se vlci vrátili do oblasti, zemřela na rakovinu.

Vzpomínám si na jeden případ z května 2011. Zoufalý dospělý a velmi opatrný vlk (B) se snažil překonat silnici, ale kvůli mnoha turistům si netroufal. Raději chtěl počkat do setmění a snažil se nalézt úkryt. Při tom se ale dostal do bezprostřední blízkosti kojotí nory. Kojotí rodiče z nory vystartovali a zaútočili na něj. Rozrušen dvounožci, nyní navíc napaden svými malými a nervně ječícími příbuznými a kousán do zadní části těla, vzal do zaječích a pelášil přes silnici, přímo skrz skupinku lidí. Zřejmě pro něho představovali menší zlo.

Od roku 2012 jsou vlci v USA vyjmuti z ochrany a loví se i v příhraničních oblastech Yellowstonského národního parku. V samotném parku jsou chráněni. Ale vlci se nezdržují v hranicích stanovených lidmi. Dostávají se z parku a před zbraně lovců. Ptám se, zda v této situaci nemají vlci typu B, podobně jako výše zmíněný strašpytel, větší šanci přežít. Odvážní sice mohou dobýt svět, ale ti tišší a plaší přežijí.

Mocenské struktury jsou u savců předznamenány už rodinným uspořádáním. Rodiče rozhodují za děti, starší sourozenci za mladší. To znamená, že hierarchie nemusí být výsledkem boje nebo politiky, případně daná tím – jako u pejskařů –, kdo smí na pohovku a kdo nikoli. Rodiče nemusí dokazovat, že mají navrch. Prostě navrch mají. Na základě svých zkušeností rozhodují o blahu a bezpečnosti skupiny, protože pro všechny chtějí to nejlepší.

U vlků se všechno točí kolem rodiny. Rodina je základ, bezpečí, stabilita, celý smysl života. Pro ni jsou dokonce ochotni obětovat život. V dubnu 2013 jsem stála společně s jinými pozorovateli vlků na jednom kopci v Lamarském údolí, abychom se podívali na noru, kde vyvedla lamarská vůdčí vlčice svoje mladé. Bylo to pět dnů po porodu. Najednou jsem si všimla, jak do lesa, kde se nacházela nora, běží 16 vlků Molliiny smečky. Obávala jsem se nejhoršího. Pak se z lesa vynořilo 17 vlků, kousek před smečkou běžela lamarská vůdčí vlčice. Běžela o život. Před několika dny vrhla čtyři mláďata a byla zesláblá. Pronásledovatelé ji rychle dobíhali a mně se tajil dech. Vlčice vyšplhala na strmou skálu. Vzápětí se bude muset zastavit a bránit se pronásledovatelům, kteří by ji mohli snadno zabít. Její bezbranná mláďata by zemřela také. Buď by je v noře zabili členové Molliiny smečky, nebo by zemřela hladem.

Ale očividně jsme podcenili vůli přežít. Vlčice se rozběhla k silnici, kde postávali turisté. Tahle vlčice byla na lidi zvyklá, přeběhla silnici, zastavila se a ohlížela se po Molliině smečce, která si dál netroufala.

I když se nyní vůdčí vlčice nacházela v bezpečí, její rodině nadále hrozilo nebezpečí. Mezi ní a jejími mláďaty stáli útočníci, kterým stačilo se jen otočit, vrátit se k noře a vlčata zabít.

V té chvíli se objevila dvouletá dcera lamarské vůdčí vlčice přímo vedle Molliiny smečky a vlci ji okamžitě napadli. Dcera se rozběhla na východ, pryč od nory

s vlčaty, následovaná Molliinými vlky. Mladá vlčice byla jedna z nejrychlejších ve smečce a znala každý kámen a keř ve svém revíru. Snadno tak mohla pronásledovatelům uniknout.

Molliina smečka několikrát zmateně přebíhala sem a tam a pak se vrátila do svého revíru. V oblasti lamarské nory se už v daný rok neobjevila. Jakmile byli útočníci pryč, vrátila se vůdčí vlčice ke svým mladým. O několik týdnů později jsem ji i s potomky viděla, jak všichni zdraví odvážně pobíhají kolem.

Rodina – ta mění všechno. Pro ni jsme ochotni něčeho se vzdát a přinášet oběti.

Přestože už byla tolikrát prohlášena za „mrtvou“, není rodina ani u lidí odsouzena k zániku, stále existuje. Výraz „rodina“ nezahrnuje jen klasické manželství, patří k němu i patchworkové rodiny, rodiče samoživitelé a homosexuální partnerství.

Čím rychlejší a komplexnější je svět „tam venku“, tím více toužíme po rodině a starých hodnotách, jako jsou pospolitost, upřímnost, důvěra a věrnost. Tváří v tvář náročnější skutečnosti života se utíkáme do spolehlivého světa v ústraní. Morálka divokého osmašedesátého roku, kdy jsme se vzepřeli establishmentu s jeho tradičními modely života, ustoupila morálce let padesátých. Najednou je mnoho z nás šťastných s obývací stěnou a zahrádkou v zahrádkářské kolonii a nemáme problém s tím, že jsme považováni za maloměstáky.

Vlci jsou maloměšťáci par excellence. Žijí podle hodnot, po kterých my toužíme. S četnými společnými rituály si navzájem zprostředkovávají trvalost a spolehlivost.

Rituály jsou významnou součástí vlčího života a přispívají k upevnění vzájemných vztahů: obřad při probouzení, který jsem popsala na začátku kapitoly, pozdravení vůdčích zvířat, když se vrátí z lovu domů, společné vytí.

Stejně jako pro vlky jsou i pro lidi rodinné rituály nezbytné. Prostředkují blízkost, pospolitost, orientaci a posilují soudržnost. Jak jsou důležité v denním životě, zjistíme, až když je přestaneme udržovat.

Dříve běžné rituály – nedělní návštěva kostela, poté společný oběd a následně posezení u babičky – se už v moderních rodinách téměř vůbec neudržují. Bylo by cenné už jen to, kdyby se nám aspoň jednou za den podařilo, aby se u jídla sešla celá rodina.

Sama se snažím vyhradit si i v mimořádně hektických dnech alespoň jednou za týden volno pro rodinu a přátele. Společný život podporuje pocit soudržnosti, posiluje jednotlivce v jeho identitě a tím také v prázákladní důvěře, že ho nenechají padnout. Přitom je důležité rodinné rituály důsledně udržovat. Děti je zpravidla přijímají s nadšením, protože taková pevná rutina strukturuje jejich den – například jedno společné jídlo představuje příležitost posilovat komunikaci mezi rodiči a dětmi.

Také vlčí mláďata se musí připravovat na život. Dělalí to tak, že pozorují rodiče a napodobují jejich způsob života. Přestože mají téměř všechna vlčata neskutečnou volnost, musí být i jim někdy stanoveny meze.

Jednoho časného léta jsem pozorovala vlčí rodinku, která putovala Lamarským údolím v Yellowstonu. Jeden mladý vlk poskakoval za nimi. Pořád byla kolem něho spousta zajímavějších věcí, které bylo možné objevovat, než aby zůstával se smečkou. Jeho rodina na něj párkrát počkala, než ji dohonil. Ale pak pohár trpělivosti přetekl. Vlci běželi dál a nechali snílka za sebou. Jakmile si všiml, že s ostatními ztratil spojení, zpanikařil a začal dlouze a hlasitě výt, aby je přivolal nazpět. Co dřív pokaždé zapůsobilo, bylo tentokrát marné. Trvalo to až do večera, než se vlčí rodinka k najednou viditelně klidnějšímu mláděti vrátila. Vlček dostal lekci a od té doby se vždycky držel se skupinou.

Tak funguje výchova vlčí metodou: Mladému vlkovi nic nezakazovat, ať získává zkušenosti a zároveň se učí, že každé jednání má své důsledky. Vlčí rodiče tak svým potomkům prostředkují správně dávkované spojení mezi velkorysostí a omezením volnosti, družnou pospolitostí a hranicemi, které se nesmí překračovat.

V jednom se však výchovná metoda vlků odlišuje od výchovy mnoha lidských rodičů: Jsou ve výchově jednotní a takto vystupují i navenek. Malá vlčata nemají šanci rodiče rozeštvat podle vzoru: „Když to nedovolí tatínek, tak prostě půjdu za maminkou.“ V otázkách

výchovy spolu drží celá vlčí rodina včetně strýců a tetiček. Všichni se podílejí na důkladné výchově potomků. A tak se také dospělí vlci nepletou do toho, když nějaký roční vlk ukázněje štěně, které mu například už leze na nervy.

Vlčata, stejně jako naše děti potřebují rodiče, kteří jim ukazují směr. Předobrazy, podle nichž se mohou orientovat, a pokud je to nutné, stanovují jasné hranice.

Při výchově se celá rodina stará o potomky. Zatímco vlčata jsou krmena ještě v noře, nosí otec a starší sourozenci matce žrádlo. Později všichni členové rodiny obstarávají výrostky tak, že jim vydávají natrávené maso.

Vlčí otcové jsou ze svých dětí celí pryč. I mohutný vůdčí vlk druidské smečky byl nadšeným otcem. Staral se láskyplně nejen o své vlastní potomky, ale dokonce adoptoval několik svých synovců, poté co se jedna z jeho dcer po krátkém románu s cizím vlkem pokorně vrátila do lůna rodiny. Jednou z nejoblíbenějších činností vůdčího vlka bylo hrát si a soupeřit s mláďaty. Nejraději při hře předstíral, že souboje prohrává. Připustil, aby jeden z malých vlků na něho vyskočil a kousal ho do kožichu. Pak se svalil na záda, zatímco mládě na něm triumfálně stálo a vrtělo ocasem.

Schopnost něco předstírat – v tomto případě, že je poražen – ukazuje, že zvíře chápe, jak jeho chování vnímají druzí. Je to znak inteligence. A mláďata nepochybně věděla, že toto „podřízení“ je jenom hrané, ale mohla tak zakusit, jaký je to pocit, porazit někoho, kdo je mnohem

větší než mládě samo. Tento druh důvěry potřebují vlci coby lovci každý den svého života.

Ale ani vlčí rodiče nejsou dokonalí. I oni mohou být někdy náladoví, projevovat vztek, frustraci, zlost a netrpělivost, nebo naopak radost, lásku, nadšení a vtip. Tyto emoce se často mění jako u nás lidí, když ráno vstaneme špatnou nohou z postele. I když se vlčí rodiče v některých situacích chovají netrpělivě, nic se nemění na principiálně důvěřivém chování mezi členy rodiny.

I roční vlci ve vlčí rodině se láskyplně starají o své mladší sourozence. Jejich role je nenahraditelná a pomáhá rodině přežít. Pokud někdy jeden vrh nepřžije, chybí tito sourozenci v následujícím roce jako pomocníci při výchově.

Zvláštní okamžik sourozenecké lásky jsem mohla zažít jednou na jaře, když se zbytky sněhu v pálivém slunci měnily v řeky. To je doba, kdy se vlčí rodina stěhuje z oblasti, kde vyvádí mládě, do loveckého revíru, takzvané oblasti dostaveníček. K tomu je také potřeba překonat i řeky. Dospělí plavou napřed a ukazují mladým, jak na to. Vyjí z druhého břehu a vybízejí je, aby je následovali. Pozorovala jsem, jak se jedno štěně neodvažovalo do vody a kvílejíc pobíhalo po břehu sem a tam. Vždycky strčilo do vody jednu tlapku a zoufale zase ustoupilo. Nakonec za ním přeplavala starší sestra, chňapla po klacku, který ležel na břehu, a přetahovanou přivedla mládě na jiné myšlenky. Pak ho klackem nalákala do vody a pomohla mu tak na druhou stranu.

Ve vlčí rodině je každý člen pro skupinu důležitý a zastává místo, kde je ho třeba. Jeho místo neurčují rodiče ani vůdčí vlci. Mladí vlci se spíš učí poznávat své silné stránky a v případě nouze sami zaskakují a pomáhají. Mezi vlky jsou rychlí štváči, kteří jsou nezbytní při lovu, v hlubokém sněhu běží jako první ti nejsilnější a prošlapávají stopu, a z těch mimořádně trpělivých jsou vynikající chůvy.

My lidé také máme individuální schopnosti, které můžeme využít pro blaho rodiny nebo v povolání. Někteří z nás jsou trpělivi a umí dobře naslouchat, jiní jsou impulzivní a přinášejí nové nápady. Další jsou pro změnu smířliví a urovnávají konflikty. A stejně tak v každé vlčí smečce najdeme osobnosti schopné znovu nastolit smír. Tito vlci se staví mezi vrčící a svářící se kohouty a vyčkávají – stoicky, klidně a s vědomím své vnitřní síly. Jakmile se všichni uklidní, zase se pustí do díla společně.

Když jsem pozorovala rodinný život vlků, často jsem si kladla otázku, proč se nám dvounožcům všechno zdá tak komplikované. Je to kvůli tomu, že rodina pro nás – na rozdíl od vlků – není v centru zájmu?

Nikoli! Právě naopak! Rodina je dnes tak silná jako nikdy předtím a vztah rodičů k dětem tak dobrý, jako už dlouho nebyl. K tomuto výsledku dospěla studie o mládeži, kterou zadala společnost Shell v roce 2015. Téměř 90 procent všech nezletilých má dobrý vztah

k rodičům a téměř tři čtvrtiny nezletilých by chtěly své děti vychovávat podobně, jako byli vychováváni oni sami. Podle respondentů studie je rodina nezbytná, aby se mladí cítili šťastni. V dobách, kdy nároky ve škole, v učení a prvních letech v práci rostou, nachází většina mladistvých u rodičů zastání a citovou podporu. Ale i když si přejeme mít rodinu jako střed našeho života, u nás lidí – na rozdíl od vlků – často bývá velký rozdíl mezi tím, co si přejeme, a každodenní realitou.

Ve vlčí smečce se všichni členové orientují podle zkušených vůdců, kteří jim jako rodiče ukazují, co je to zodpovědnost, a rozhodují, co je pro rodinu nejlepší. Pochopitelně má každý vlk také možnost jít si svou vlastní cestou nebo protestovat proti rozhodnutím, která učinila vůdčí zvířata. To jim nikdo nebere. Současně si vůdčí zvířata užívají maximální respekt. Vlčí rodina funguje na základě těsné a bezpodmínečné soudržnosti a vzájemné starostlivosti. Občas se lze ještě dočíst, že staré nebo nemocné vlky smečka zabije. To se může stát v nepřírozené situaci ve výběhu, ale neodpovídá to realitě v divočině. Často jsem zažila situace, kdy se vlci zranili při lovu nebo ve střetech s konkurenty. A rodina se o ně vždycky postarala. Když vyráželi na lov, se zraněným vlkem pokaždé někdo zůstal. Když se vrátili, přinesli vlci potravu i pro něho. Jednou jsem dokonce viděla, jak vlci vyvrhli potravu, aby se mohl nasytit starý vlk, což se jinak děje, jen když pečují o vlčata. O nemocná

a stará zvířata se smečka stará tak dlouho, dokud se jim zase nevede lépe.

Právě vzájemná péče je to, v čem jsou si lidé a vlci velmi podobní. Dokonce u lidoopů se dospělí samci starají o potomky, jenom dokud jsou malí. Přinášet potravu celý rok a pečovat o členy rodiny v případě, že se zraní nebo onemocní, jsou vlastnosti, které nacházíme výlučně u lidí a u vlků obou pohlaví.

Šimpanzi se zdají člověku na první pohled podobnější než vlci. Ale samci primátů nepomáhají krmit mláďata ani nepečují o staré. Vlci a lidé si rozumějí lépe. To je jeden z důvodů, proč jsme před dlouhou dobou nepozvali opice, nýbrž vlky, aby s námi sdíleli život. Vlci, psi a my – není divu, že jsme se našli. Jsme stvořeni jeden pro druhého.

O tom, kdo patří k vlčí rodině, rozhodují jak narození, tak sociální podmínky. Pokud je například v jedné smečce nadprůměrně mnoho zvířat navzájem příbuzných, mají jedinci z jiných smeček větší šanci, že budou přijati. Vlci se tak vyhýbají příbuzenskému páření, a proto zůstane genetická rozmanitost zachována.

Přijetí cizího vlka do rodiny jsem mohla sledovat jednoho slunečného zimního dne roku 2003 v Yellowstoneu – v Lamarském údolí, kterému se pro množství druhů také někdy říká „Serengeti Ameriky“. Tady se na zimu shromažďují velká stáda jelenů a bizonů. Pro šelmy je to země zaslíbená.

Druidská vlčí smečka, skupina sedmi zvířat, převzala vedení v údolí. Vůdčí vlk, číslo 23³, připomínal hlavního hrdinu ve filmu. Když jsem ho poprvé spatřila, uchvátila mě jeho obrovská tělesná konstituce. Široký hrudník, sošné nohy, temně šedý kožich s tmavými pruhy od čela k čenichu a nezvykle krátký chundelatý ocas. Bylo ho možné identifikovat na první pohled. Když se objevil, jako by vlčí svět ztichl. Vyzařoval přirozenou autoritu. Jeho partnerka se mu podobala, stejně jako se vzájemně podobají staří manželé. Jen byla o trochu drobnější a světlejší na ramenou, měla ale stejnou kresbu na hlavě. Druidi byli nesporní vládci svého loviště a pravidelně kontrolovali jeho hranice. Jednoho dne se ke smečce přibližoval cizí vlk. Byla zrovna první únorová neděle a konal se Super Bowl, jedna z největších sportovních událostí v Americe. Fotbaloví fanoušci zůstali doma před televizory, proto byl park pro změnu jednou liduprázdný. Začala doba páření, pro mě každé vrchol vlčího roku. V noci napadlo půl metru sněhu a já musela počkat, než sněžný pluh protáhl cestu od mého srubu v Silver Gate až k vjezdu na parkoviště. Namazala jsem si sendviče, naplnila termosku horkou kávou, všechno sbalila do batohu a vyrazila na cestu do Lamarského údolí. Pomalu jsem jela po silnici, zastavovala všude, kde se smělo zaparkovat, a dalekohledem

³ V Yellowstonu nedávají vědci vlkům jména, nýbrž čísla. Jsou to rádiová čísla jejich vysílacích obojků.

prohledávala údolí a pátrala po vlčích. Jako obvykle jsem nemusela čekat dlouho. Minus 24 stupňů Celsia, k tomu zářivé slunce, to byla kulisa pro představení hvězd Lamarského údolí. Nedaleko vyschlého gejzíru Soda Buttes jsem najednou spatřila pohybující se tmavé tečky. Druidi byli na cestě. Vypadali sytí a vyspalí a sálala z nich radost ze života. Když se vydováděli na svazích severní strany údolí, ulehli na horském hřebeni k odpočinku.

Najednou se scéna nečekaně změnila. V údolí se objevil osamocený vlk a cíleně mířil ke smečce, která byla v sedmi členech kompletní. Takže se v případě onoho dobrodruha mohlo jednat jediné o cizího vlka. Doufala jsem, že brzy změni směr, protože se nacházel na nebezpečné půdě, v revíru jiné smečky.

Mezitím ho odhalili i druidi. Hlavy narovnané a s nastroženými ušima leželi napjatě těsně vedle sebe a celou svou pozornost zaměřovali na drzého vetřelce. Vůdčí pár vstal, strnul a shlížel na něho z výšky. Vlk dál bezstarostně pochodoval do nepřátelského území. Nebyla jsem si jistá, zda ho druidi přece jen ještě neobjevili, nebo jestli se záměrně choval tak neomaleně.

Vzrušeně jsem vytáhla spektiv z auta, rozložila ho a zaujala pozici. Silný dalekohled je nenahraditelný pracovní prostředek a pomáhá mi při identifikaci vlků.

Vetřelec byl přitažlivý a statný vlk s lesklým, smolně černým kožichem a zlatavými očima. Z jeho pohledu se musela každé vlčici podlomit kolena.

A skutečně – ve smečce druidů jsem si všimla lehkého pohybu: Jedna jediná špička ocasu se začala cukat a opatrně vrtět. Očividně jsem nebyla sama, kdo si všiml vlkovy krásy.

Vlk mezitím zpomalil, jeho krok byl topornější a obezřetnější. Jako by odvaha ustoupila rozumu. Přesto se šoural dál a najednou se ocitl téměř u paty kopce, na němž nyní druidi stáli seřazení v jednom řídku.

Ale cizinec nebyl ochoten to vzdát. Odvážil se blíž ke smečce – tentokrát s pohledem upřeným na vlčici, která pohyb konečku svého ocasu odvázně přenesla na celý ohon. Doslova jsem viděla, jak mezi oběma vlky přeskočila jiskra. Na chlad jsem v tu chvíli zapomněla a se zatajeným dechem pozorovala prastaré divadlo přírody.

Hnědá vlčice s vrtící špičkou ohonu se najednou osmělila. Postavila se a z okraje skály shlížela na ctitele jako Julie z balkonu na Romea. To už bylo pro jejího otce příliš. Nadmul se, aby vypadal větší, než ve skutečnosti byl, a vyrazil proti vetřelci. Drobná pranice, malý kousanec a odvážný černý vlk, kterého jsem překřtila na Casanovu, utekl... Pár metrů. Pak se otočil a s mírně staženým ocasem se pokoušel šéfa smečky upokojit. Nakonec si lehl do sněhu, zatímco vůdčí vlk vyšplhal zpět na svou pozorovatelnu.

Mezitím Julie, hnědá vlčice, po bříse sjela kousek po svahu a zvolna se blížila k černému vlkovi, který vyskočil a rázným vrtěním ocasu, poskakováním a výzvami ke hře dával najevo svůj šarm. Julie nepotřebovala dlou-

ho dumat a pustila se do hry. Společně pobíhali vedle sebe, vyskakovali do vzduchu a vypadali jako jeden.

Zdálo se, že rodičovský pár také podlehl přitažlivosti nově příchozího. Po několika vlažných pokusech odehnat ho to vzdali.

Casanova se opatrně pokoušel odlákat druidskou dceru od smečky. To se mu podařilo až do určité vzdálenosti. Pak rodinná pouta zvítězila nad přáním být dobývána. Mladá vlčice ještě cítila, že ji to táhne jak k potenciálnímu novému partnerovi, tak k rodině. Když se smečka zvedla a táhla dál, byla očividně bezradná. Stále znovu pobíhala sem a tam mezi tím, kdo jí zlomil srdce, a rodinou. Nakonec dala přednost bezpečí smečky a zůstala u rodičů.

Dobyvatel a únosce vlčic změnil taktiku. Bázlivým přibližováním a sociálními gesty podřízenosti prosil otce milované vlčice o přijetí do vlčí rodiny. Opatrně se vlekl za smečkou, ale když se tatínek nedíval, zvedl se do pyšného postoje a flirtoval s Julií. Jakmile proti němu šéf smečky vyrazil, se staženým ocasem se vetřelec svalil na záda a vyčkával, dokud se vůdčí vlk nepřesvědčil o pevnosti svého postavení. Vůdčí vlčice se držela stranou. Jen pozorovala divadlo, zatímco dcerunka putovala mezi svými eskapádami stále znovu k matince a snažila se ji olizováním koutků tlamy ukonejšit.

Casanovova taktika měla zjevně úspěch, neboť když na konci údolí zmizeli druidi za horou, byl v jejich středu.

Takhle jsem viděla scénu, jak byl cizí vlk přijat do jiné rodiny. Neproběhl žádný boj, při němž by smečka rivala vyhnala. Vůdčí vlk ukázal svou autoritu tím, že vetřelce několikrát krátce vyplásl a kousek odehnal. To stačilo, aby si pojistil své postavení. Vlci velmi přesně vědí, kdy se vyplatí investovat sílu a energii do boje. Někdy je hodnota vítězství menší než riziko boje na život a na smrt.

Vůdčí vlk si mohl dovolit přijmout cizince do rodiny. Přátelské a harmonické rozpoložení ve skupině přispívá k pocitu pospolitosti více než rozpory.

Tím, že se Casanova choval chytře, prokázal vysoký stupeň sociální inteligence. Při hledání partnerky pronikl do cizího revíru a vystavil se tak nebezpečí, že proti sobě poštvе celou smečku a bude jako konkurent zabit. Při volbě mezi přitažlivostí a strachem zareagoval správně, když se na něho vrhl vůdčí vlk: stáhl ocas a utekl právě tak daleko, aby dal šéfovi smečky jasně najevo, že pro něho nepředstavuje žádné nebezpečí. Když se později vůdce smečky blížil, okamžitě se překulil na záda a olizoval mu pysky. Kdyby se býval choval jinak, mohl to být jeho konec.

Jak se vůbec zakládá vlčí rodina? Nejdřív úplně klasicky jako u lidí: Mladík potká slečnu, mají spolu potomky a stanou se rodinou. Ale jak už jsme viděli, u vlků je možné všechno. Zda šelmy utvoří sociální skupinu, závisí na jednotlivých osobnostech i na nahodilých

setkáních. Někdy se od smečky oddělí dva nebo tři bratři a založí se stejným počtem sester novou vlčí smečku. A stejně jako u nás objevují se i u vlků individua, která pravidla buď dodržují, nebo naopak porušují, případně žijí ve vlastní variantě rodiny.

Příběh o úspěchu mnoha známých vlčích smeček v Yellowstonu se táhne mnoha generacemi. Jaké je jejich tajemství?

Aby skupina fungovala, musí všichni členové pracovat společně a být vedeni sebejistými osobnostmi. To platí jak pro vlčí smečku, tak pro lidské velké rodiny a dynastie. Úspěšní vždycky staví zájmy společenství nad zájmy jedince. To je záruka dlouhého přežití.

Recept na úspěch každé vlčí rodiny se opírá o tři pilíře: zaprvé o soustředění na to podstatné, to znamená, že musí pracovat společně pro blaho rodiny; zadruhé o ustavičnou komunikaci a společné rituály a zatřetí o silné vedení.

